

*Serbja – Serby
Lužičtí Srbové*

Serbja – Serby Lužičtí Srbové

bývají považováni za nejmenší slovanský národ. Jedná se o potomky slovanských kmenů, které v průběhu „stěhování národů“ osídlily před více než 1 400 lety oblast mezi řekami Odrou a Labem/Sálou, mezi Baltickým mořem a středoněmeckými pohorymi.

Po ztrátě politické samostatnosti v 10. století se území obývané Lužickými Srby zmenšovalo v souvislosti s asimilací a plánovitou germanizací.

Pouze potomkům hornolužických Milčanů a dolnolužických Lužičanů se podařilo uchovat lužickosrbský jazyk a kulturu až do současnosti.

Lužičtí Srbové nedisponují v sousedních státech žádným mateřským národem.

sydlenki rum – sedleński rum sídelní oblast Lužických Srbů

se již po tisíc let stále zmenšuje. Sílicí dominance německého jazyka a kultury ve všech oblastech života, mnohdy ještě umocněná potlačováním užití lužické srbštiny v církevním životě, ve školách a na veřejnosti, měla za následek ústup lužickosrbského jazyka a kultury.

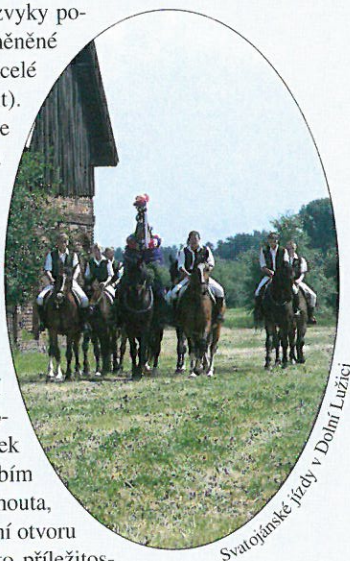

Lužickosrbská jazyková oblast v současnosti

serbske našožki – serbske našogi lužickoserbské zvyky a obyčejje

jsou jako mnohé slovanské zvyky pohanského původu; v pozměněné formě se udržují dodnes (v celé řadě teritoriálních variant). Mnohé zvyklosti a obyčejje se koncentrují kolem hlavních křesťanských svátků (např. Vánoc či Velikonoc) anebo jsou vřazeny do průběhu zemědělského pracovního roku.

Široce rozšířeny jsou zimní a jarní zvyklosti jako „ptačí svatba“, masopust, pálení velikonočních ohňů a čarodějnic, stavění a kácení májka či obyčejje spjaté s obdobím žní – strhávání a tlučení kohouta, jízda po strništi či zasahování otvoru zavěšeného věnce. Při těchto příležitostech jsou mladé dívky často oblečeny ve slavnostním kroji.

Svatojanské jízdy v Dolní Lužici

serbska konfesija náboženství Lužických Srbů

Katolická část Lužice tvoří relativně uzavřený celek, ležící mezi městy Budyšin, Kamjenc (něm. Kamenz) a Wojerecy (Hoyerswerda). V tomto trojúhelníku žije v devíti farnostech více než 15 000 lužickoserbských katolíků. Jazykem každodenního života v rodinách, školách, školkách a na veřejnosti je převážně lužická srbština.

V *evangelických* farnostech, ležících zejména ve střední a Dolní Lužici, dnes již lužickoserbská populace netvoří většinu obyvatelstva. Téměř v každé z nich však určitý počet Lužických Srbů najdeme;

od konce 80. let mají opět možnost zúčastňovat se mší konaných v lužickoserbském jazyce. Část Lužických Srbů se nehlásí k žádné konfesi.

Lužickoserbský kostel v Chotěbuzi.

DOMOWINA – Zwjazk Łužiskich Serbow – Zwězk Lužyskich Serbow

DOMOWINA – Sdružení Lužických Srbů

byla založena 13. října 1912 ve Wojerecích (Hoyerswerda) jako střešní organizace lužickosrbských spolků. V roce 1937 byla Domowina nacisty zakázána; po druhé světové válce však došlo k jejímu znovuzaložení. V souvislosti s politickými změnami na prahu 90. let došlo v jejím rámci ke změnám a restrukturalizaci.

K současným cílům Domowiny dnes patří zastupování demokratických národních zájmů Lužických Srbů (resp. „Wenden“) ve spolkových zemích Sasko a Braniborsko i mimo Lužici; dále péče o uchovávání a rozvoj lužickosrbského jazyka a kultury. Představenstvo Domowiny je demokraticky voleno a reprezentuje všechny vrstvy a zájmové skupiny lužickosrbského etnika.

Založba za serbski lud

Nadace pro lužickosrbský národ

byla zřízena 19. října 1991 v obci Łaz (Lohsa) u Wojerec (Hoyerswerda) spolkovými zeměmi Sasko, Braniborsko a také celoněmeckou spolkovou vládou jako veřejnoprávní nadace bez statutu právního subjektu.

Tak byla vytvořena materiální základna pro institucionální podporu významných lužickosrbských institucí stejně jako pro podporování projektů a konkrétních opatření k uchovávání a dalšímu rozvoji lužickosrbského jazyka a kultury.

Od 1. ledna 1999 získala Nadace na základě podpisu státní smlouvy mezi Saskem a Braniborskem statut právně způsobilé veřejnoprávní nadace.

Rěčny centrum – Rěčny centrum WITAJ Jazykové centrum WITAJ

bylo založeno 1. ledna 2001 v Budyšíně. Jeho hlavním úkolem je revitalizace lužickosrbského jazyka od raného dětského věku s cílem uchovávat a podporovat jej ve funkci komunikačního prostředku.

Lužickosrbský školský spolek, vzniklý v roce 1990, započal již od roku 1998 na teritoriu Lužice zakládat tzv. WITAJ školky (resp. skupiny ve školkách), v nichž je dětem lužická srbština zprostředkovávána formou imerzní metody.

Tyto iniciativy jsou dále rozvíjeny v jazykovém centru WITAJ. To se rovněž stará o vzdělávání učitelů v jazykových kurzech; vydává také lužickosrbské učebnice i další pracovní materiály v rámci projektu WITAJ a pro výuku lužické srbštiny ve školách. Škála jazykových projektů sahá od tvorby počítačových her až po aktivitu zaměřené na mládež a rodinu.

Výzva k projektu WITAJ

Předsednictvo Domowiny vyzývá všechny spolky, členy Domowiny a lužickosrbské obyvatelstvo ze všech částí Lužice, aby podpořili projekt WITAJ svými dary. Počet osob hovořících lužickosrbsky nesmí nadále klesat. Pomocí prostředků z fondu WITAJ chceme proto přispět k tomu, aby se ve školkách zvýšil počet dětí schopných hovořit lužickosrbsky. Za tímto účelem je také třeba stabilizovat a rozšířit síť lužickosrbských škol. Chceme vyjádřit pevnou víru v to, že všechny vrstvy lužickosrbského národa jsou připraveny pomoci uchovat náš jazyk a kulturu i prostřednictvím osobního finančního daru. Jsme vděční i za jakoukoli pomoc, obdrženou od německých spoluobčanů.

Dary je možno zaslat na následující konto:
WITAJ-Fonds – zweisprachige Erziehung
Deutsche Bank Bautzen
číslo konta: 72 207 00
kód banky: 870 700 00

Lužickosrbský školský spolek je oprávněn, vystavit dárčům odpovídající potvrzení.
(usnesení spolkového předsednictva Domowiny dne 18.12.1999 v Budyšíně)

serbska kultura lužickosrbská kultura

se počala rozvíjet v polovině 19. století v rámci měšťanské kultury. V souvislosti s „mladosrbským“ hnutím došlo ke vzniku specifického národního vědomí. Hnací silou lužickosrbského národního obrození byly především aktivity inteligence. Výsledky, dosažené Lužickými Srby na poli umění, kultury a vědy, jsou vzhledem k jejich malému počtu (ca 60 000 osob) pozoruhodné a při srovnání s obdobnými etniky ojedinělé.

serbske drasty – serbske drastwy lužickosrbské krojové oblasti

tvorí největší kompaktní region s dosud živou tradicí lidového oděvu v Německu.

Folklorní soubor Slepo/Schleife

Z dřívějších deseti krojových variant jsou dosud v užití čtyři v regionech Budyšín, Slepo (něm. Schleife), Wojerecy (Hoyerswerda) a Chotěbuz.

Ve jmenovaných oblastech patří dosud lidové kroje ke každodennímu obrazu, zejména pokud jde o starší generaci. Mnohé ženy a dívky vlastní pestrobarevnými hýřícími slavnostními kroji používanými při zvláštních příležitostech. V novější době vznikly na mnoha místech spolky zaměřené na udržování krojových tradic.

Jako výraz materiální kultury jsou národní kroje významným identifikačním faktorem Lužických Srbů.

Slavnostní kroj z Dolní Lužice.

Taneční kroj z oblasti Wojerecy/Hoyerswerda.

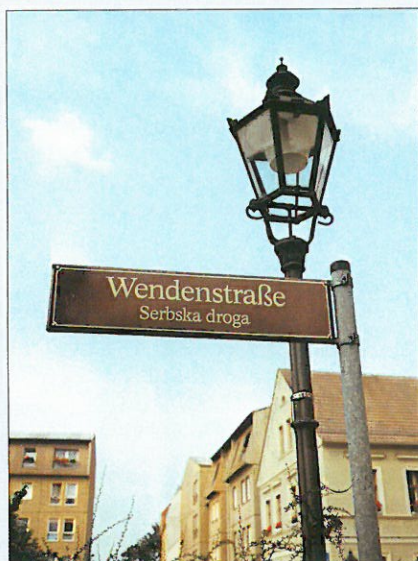
Kroj katolických Lužických Srbů.

serbska rěč – serbska rěč lužická srbština

v sobě uchovala řadu staroslovanských jazykových prvků. Po období náboženské reformace vzniklo několik literárních forem lužické srbštiny, vytvořených na základě rozdílných dialektů. Do poloviny 19. století z nich vykrytalizovaly dvě rozdílné řeči: hornolužickosrbský spisovný jazyk na bázi dialektů, užívaných v okolí Budyšina (ls. Budyšin; něm. Bautzen), jenž se stal závaznou normou v Horní Lužici; v Dolní Lužici vznikla na základě dialektů z okolí Chotěbuzi (ls. Chošebuz; něm. Cottbus) dolnolužická srbština. V pomezních oblastech mezi Horní a Dolní Lužicí vznikly přechodové dialekty, spojující v sobě prvky obou jazyků.

Lužičtí Srbové, resp. „Wenden“

jsou synonymní pojmy. Již římsští a zejména byzantští letopisci označovali jako „Veneti“ všechny pro ně blíže obtížně specifikovatelné slovanské kmeny, sídlící od epochy „stěhování národů“ mj. i ve středním a východním Německu a také v alpských oblastech (dnešní Rakousko). Pojmy „Wenden“ či „Winden“ tak byly v německém jazykovém prostředí užívány po staletí. Německé označení „Sorben“ je odvozeno od vlastního lužickosrbského etnonyma „Serbja“. Pokud jde o Dolní Lužici, rozhodli se 31.5.1991 delegáti 1. valného shromáždění regionálního odboru střešní lužickosrbské národní organizace Domowina, že zdejší lužickosrbská populace bude německy označována jako „Sorben/Wenden“.

Po celé Lužici je možno nalézt dvojjazyčné uliční tabulky.

Lužickosrbský národ (Serbski narod)

Mina Witkoje

Po staletí tě zabíjeli
a vkládali tě do hrobu.
Chorál smrti ti přezpívali
až do konce a poznovu.

Přes tisíc roků odsouzený
jsi k smrti byl – a nezhylnul.
Ač odraný a rozdrobený
vždy zase živý vydechnul.

Přes tisíc let však vprostřed lidu
horoucí srdce planula,
a pro tebe zas planout budou,
až čas svou míru naplní.

Jen do práce! Je třeba činů!
Je třeba zahnat smrti sen!
Již tu a tam svítat počíná.
Jen z práce pro nás vzejde den!

Další informace o dějinách, jazyce a kultuře v Horní a Dolní Lužici je možno získat na internetové adrese: www.sorben.com

- Serbski dom/Haus der Sorben
SKI Budyšin/Sorbische Kulturinformation SKI BAUTZEN
Postplatz 2, 02625 Bautzen
E-mail: Stiftung-SKI@sorben.com
Tel.: 0049-(0)3591/550111
Fax: 0049-(0)3591/42811
- Serbski dom/Wendisches Haus
Serbska kulturna informacija/Sorbische Kulturinformation
LODKA
August-Bebel-Straße 82, 03046 Cottbus
E-mail: stiftung-lodka@sorben.com
Tel.: 0049-(0)355/48576468
Fax: 0049-(0)355/48576469

---

vydala:	Nadace pro lužickosrbský národ; Lužickosrbská kulturní informace LODKA, 2001 Vydáno s podporou Česko–německého fondu budoucnosti
redakce:	Milena Stock
český překlad:	Doc. PhDr. Leoš Šatava, CSc., 2005
fotografie:	Erich Schutt
mapka:	Fred Pötschke
tisk:	DRUCKZONE GmbH & Co. KG